

149 . Timișoara | Punct: Punct Piața Timișoara 700 (City Business Center, clădirea E) | Anul: 2014

Anul: 2014

Cod RAN: 155252.06

Perioade: Evul Mediu, Perioada modernă

Epoci: Perioada modernă, Epoca medievală târzie

Tipuri sit: amenajare/construcție, tip neprecizat

Categorii sit: Apărare (construcții defensive), Domestic

Autori: Ovidiu Bozu, Iulian Leonti, Alexandru Szentmiklosi, Andrei Bălărie, Andrei Georgescu, Andrei Talagiu

Instituții: Muzeul Banatului, Timișoara, Universitatea "Alexandru Ioan Cuza", Iași, Muzeul Banatului, Timișoara, Muzeul Banatului, Timișoara, Universitatea de Vest, Timișoara, Universitatea de Vest, Timișoara

Raport

Obiectivul Timișoara-City Business Center, clădirea E, se află în colțul sud-vestic al Pieței Timișoara 700, pe str. C. Brediceanu, în apropiere de calea ferată, pe locul în care s-a ridicat corpul E al complexului City Business Center (Pl. I/1). Cercetările arheologice preventive s-au desfășurat în 2 etape, cuprinse între iulie 2013 - aprilie 2014.

Descoperirile arheologice de la obiectivul City Business Center, clădirea E (Pl. I/2) aparțin, în marea lor majoritate, sec. XVIII-XIX. Între zidurile de cămășuire care au format contragarda I au fost cercetate câteva complexe arheologice de sec. XVII-XVIII, aparținând suburbiei Palanca Mare (C.2, C.4) precum și o groapă preistorică, cu fragmente ceramice preistorice (C.1). Sondajul arheologic efectuat în zona glacișului (în colțul nord-vestic al sectorului B), a evidențiat prezența unui braț de râu, prezent și pe una din hărțile de la 1740, georeferențiate .

Contragarda I a avut o lățime de 29,15 m, fiind construită din ziduri de cămășuire din cărămidă, între care au fost depuse, în lentile succesive, pământul și lutul excavat din șanțurile de apărare din fața escarpei. Lățimea emplectonului a fost de 26,70 m.

Zidurile de cămășuire au fost construite din cărămidă standardizată (32x18x8 cm), dispuse „în țesere”. La bază, pereții fundației au fost drepți. În elevație, pereții se retrag, formând spre exterior, asize. Deasupra fundației, pereții au fost ușor oblici. Spre interior, pereții au rămas drepți, întăriți la intervale regulate, cu ajutorul unor contraforturi a căror formă, în plan, a fost trapezoidală. Fundația zidurilor a fost înaltă de 0,90 m, lățimea fiind cuprinsă între 1,20 m și 1,60 m (zidul escarpei). Elevația zidurilor (paramentele propriuzise) s-au păstrat în mod diferit.

Zidul escarpei a fost amenajat pe o substructură din lemn de stejar, făcută din perechi de lonjeroane cu lungimi diferite, cuprinse între 6,70 m până la 10,50 m. Acestea au fost dispuse la o distanță de 1,10 m -1,16 m una față de alta. Lățimea bârnelor masive care au format lonjeroanele a fost până în 0,30 m iar grosimea de 0,22 m. Deasupra lonjeroanelor, la intervale cuprinse între 0,50 m și 0,70 m, au fost dispuse antretoaze masive a căror lungime medie a fost de 1,65 m. Jumătatea sudică a contragardei I a avut substructura de lemn fixată pe trei șiruri de piloți masivi din lemn de stejar, cu vârful cioplit și lungimi cuprinse între 1,20 m și 2,75 m. Un al patrulea rând de stâlpi de lemn a fixat, în exterior (cătred șanțul de apărare), substructura de lemn a fundației.

Zidurile de cărămidă care au închis contragarda I precum și baza redanului triplu au fost construite direct pe lut.

Șanțul de apărare din fața contragardei I a avut o lățime de 18,75 m. În mijlocul acestuia s-au conturat mai multe cunete și amenajări hidrotehnice care au aparținut unor etape distincte în funcționarea

fortificației. Cea mai elaborată dintre aceste amenajări a fost Cuneta 1, amenajată într-o etapă mai târzie decât momentul săpării șanțului de apărare. Cuneta 1, cercetată pe o lungime de 63,50 m, a avut o lățime variabilă, cuprinsă între 1,70 m și 2,70 m. Cuneta 1 a avut două tipuri de amenajare. Plecând din dreptul stăvilărilor, Cuneta 1 a fost podită cu lemn de stejar, podina fiind formată din grupe de câte patru scânduri paralele, cu lungimi aprox. egale (5,60 m), lățimea de 0,30 m iar grosimea de 0,07-0,09 m. Acest sistem a avut rolul de a facilita curățarea cunetei. Către sfârșitul sec. XIX, Cuneta 1 era deja colmatată, fapt care a necesitat unele amenajări noi, unele dintre acestea fiind făcute din scânduri din lemn de brad, fixate cu cuie din fier, produse pe scară industrială.

Contraescarpa șanțului de apărare a contragardei I a fost consolidată cu ajutorul unui zid de cărămidă construit pe substructură de lemn, fapt constatat și în alte cercetări arheologice din perimetrul Pieței Timișoara 700. Zidul contraescarpei a fost amenajat ca și zidul escarpei contragardei I, pe o substructură de lemn fixată pe piloți din lemn de stejar, de aceleași dimensiuni.

Stăvilărilor a avut o orientare NE-SV, axa longitudinală a construcției fiind perpendiculară pe linia șanțului de apărare a contragardei I (capătul sudic). Stăvilărilor a avut mai multe părți componente: platforma din fața stăvilărilor, corpul deversor și bazinul de liniștire. Urmele de reparație indică existența a cel puțin două faze de funcționare a barajului mobil.

Platforma de cărămidă a avut lungimea aprox. de 42,50 m, lățimea de aprox. 2,20 m și grosimea de 0,70 m. Modul de amenajare a substructurii de lemn a fost identic cu cel întâlnit la fundațiile escarpei contragardei I și a contraescarpei Pereții corpului deversor, dispuși la 7 m unul față de celălalt, au avut lungimi inegale (pereul nordic 17,90 m iar cel sudic, 16,40 m), înălțimea păstrată fiind de 1,30 m de la nivelul podinii de lemn. Podina corpului deversor a fost făcută din scânduri din lemn de stejar (de tip lambă-uluc). Lungimea acestora a fost relativ standardizată (lungimea de 4,90 m, lățimea de 0,20 m-0,25 m iar grosimea de 0,08 m). Podina de lemn se va continua, unitar, și în bazinul de liniștire. Pereții corpului deversor au fost placați cu blocuri mari de gresie, unele incizate (marcaje). Pila a avut o lungime de 13,04 m și o lățime de 2,62 m. Miezul de cărămidă al pilei fost placat, de jur împrejur, cu blocuri de gresie paralelipipedice, unele inscripționate. Cele două câmpuri deversoare (A și B) au avut lățimile egale, respectiv de 2,20 m. În faza a doua de funcționare a stăvilărilor, câmpul deversor B a fost îngustat la 0,98 m prin adăugarea unor structuri de cărămidă de formă trapezoidală, tencuite pe exterior. Stăvilărilor a fost deservit, în faza inițială de patru porți (câte două în fiecare câmp deversor) pentru ca în faza a II-a de funcționare numărul acestora să se reducă la trei porți (două porți în câmpul deversor B și o poartă în câmpul deversor A). Tot în faza a doua de funcționare a stăvilărilor a fost amenajată și rigola în prelungirea căreia, către est, a fost amenajată Cuneta Principală, aceasta intersectându-se cu Cuneta 1. Rolul rigolei a fost de evacuare a apei din Cuneta 1, adusă dinspre sud.

Gura corpului deversor a fost formată din două ziduri masive de cărămidă dispuse oblic pe corpul deversor (cu deschiderea către sud-vest). În faza a II-a de funcționare, gura de deversare este dezafectată prin prelungirea pereților corpului deversor pe laturile bazinului de liniștire.

Bazinul de liniștire a fost dezvelit pe o lungime de aprox. 23 m. Lățimea bazinului a fost identică cu cea a corpului deversor, respectiv de 7 m. Înălțimea pereților bazinului de liniștire a fost inegală. Peretele de pe latura dinspre sud a bazinului de liniștire a fost prelungit în elevația prin adăugarea unei structuri de cărămidă care a păstrat panta înclinată a peretelui. În partea dinspre nord, peretele bazinului de liniștire a fost format din suprapunerea a două șiruri de blocuri de gresie calcaroasă.

Substructură de cărămidă a stăvilărilor a fost amenajată în spațiul format de cele șase șiruri de stâlpi de batardou (ecarisați pe sistemul lambă-uluc). Un al șaptelea șir de stâlp de batardou a fost dezvelit la capătul dinspre sud-vest a bazinului de liniștire.

Substructura de lemn de sub corpul deversor a fost formată din bârne masive suprapuse în cruce, formând lonjeroane și antretoaze de mari dimensiuni. Lungimea acestora a variat între 4,30 m și 8,60 m, fiind rectangulare în secțiune (0,24 m – 0,30 m).

Substructura de lemn a fost formată din lonjeroane și antretoaze de mari dimensiuni, fixate pe piloți masivi din lemn de stejar. Lonjeroanele bazinului de liniștire, lungi de aprox. 10 m și late de aprox. 0,30 m,

groase de 0,30 m, au fost dispuse perpendicular pe axa longitudinală a bazinului de liniștire. Deasupra lor au fost fixate, în nișe ecarisate, antretoaze dispuse în pereche, prinse între ele cu ajutorul unor cuie masive din lemn.

Stăvilarul este singura construcție hidrotehnică de sec. XVIII din Europa, cercetată, conservată și expusă în aer liber.

Note

- <http://www.eyeinthesky.ro>;
http://farm8.staticflickr.com/7340/9512234346_392b0c7b2d_o.jpg.
Opriș 2007, 58-59, Fig. 28.

Informații suplimentare online

[Raportul 5410 din cronica.cimec.ro](#)
[Localizare pe hartă, folosind Mapserver Cimec.ro](#)
